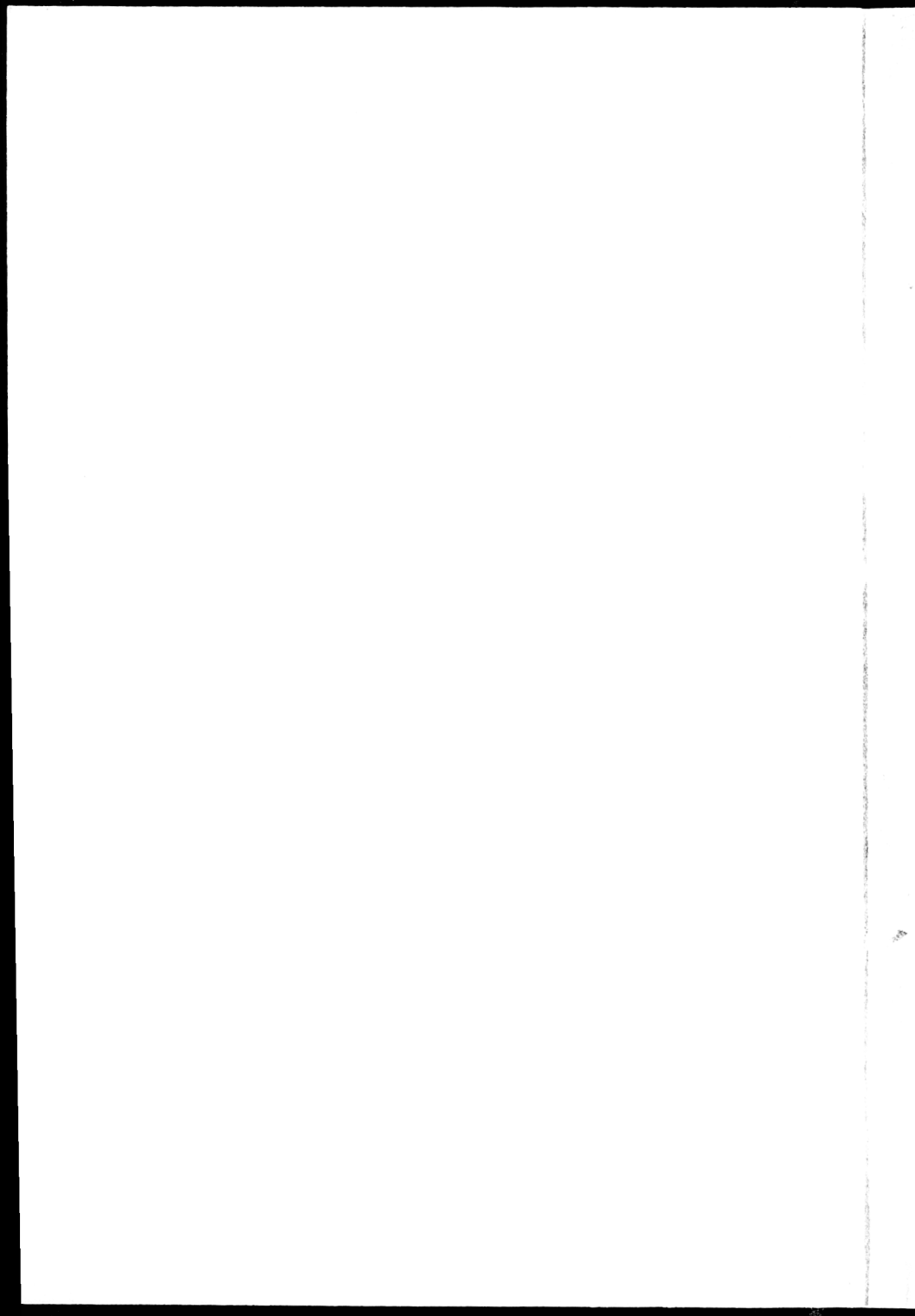

429 F 24 9

1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000

HET EVANGELIE VAN PETRUS.

TEKST EN VERTALING.

DOOR

DR. W. C. VAN MANEN.

LEIDEN. — E. J. BRILL.
1893.

HET EVANGELIE VAN PETRUS.

TEKST EN VERTALING.

DOOR

DR. W. C. VAN MANEN.

LEIDEN. — E. J. BRILL.
1893.

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

1047 8919

In den winter van 1886/87 vonden Fransche oudheidkundigen, bij hun opgravingen te Akhmîm, het voormalige Panopolis in Opper-Egypte, in het graf van een „Koptischen monnik”, een perkamenten codex, naar gissing niet ouder dan de 8ste en niet jonger dan de 12de eeuw. Het werk, geschreven in het Grieksch, bleek al spoedig te bevatten fragmenten van het Evangelie van Petrus, van de Openbaring van Petrus, en van het boek Henoch.

Men mocht verwachten, dat de belangrijke teksten weldra in druk zouden verschijnen. Evenwel, dit geschiedde eerst tegen het einde van 1892, door de goede zorgen van U. Bouriant, in *Mémoires publiés par les membres de la mission archéologique française au Caire*, t. IX, fasc. 1. Paris, Leroux.

Sedert volgden Engelsche, Duitsche en Fransche uitgaven, met bijgevoegde verhandelingen, elkander met spoed. Inzonderheid trokken de fragmenten der aan Petrus toegekende geschriften de aandacht, bovenal wat men had gevonden van zijn Evangelie.

Men wist daaromtrent slechts, door mededeelingen van Theodoretus, Origines, Eusebius, misschien ook Justinus, dat het eenmaal, waarschijnlijk reeds in de eerste helft van de tweede eeuw, had bestaan, en dat het tijdelijk in meer dan één kring, hier en daar zelfs met groote voorliefde, was gebruikt. Doch bijzonderheden betreffende den inhoud waren zoo goed als geheel onbekend. Geen wonder,

dat nu belangstellenden zich haasten, om van dien inhoud, althans ten deele, kennis te nemen.

Deze uitgave bedoelt niet anders dan daarbij, inzonderheid aan studenten, de behulpzame hand te bieden. Ik heb getracht, in eenvoudigen vorm, den tekst te geven, zoo goed als dit voor het oogenblik mogelijk is, terwijl ons nog het in uitzicht gestelde facsimile van het handschrift ontbreekt, en de wetenschappelijke bestudeering van het fragment nog slechts enkele maanden oud is. Voortgezet onderzoek zal ook hier helderder licht doen schijnen. Intusschen mocht reeds dankbaar gebruik worden gemaakt van hetgeen Harnack, Robinson en Lods, mede aan de hand van door hen geraadpleegde deskundigen, voor een oordeelkundige vaststelling van den tekst hebben gedaan. Hun geschriften¹ duid ik korthedshalve aan met de letters H, R en L. Bij Nicholson denk ik aan diens opstel in de Academy van 17 Dec. 1892; bij Bensley aan diens mededeelingen in hetzelfde weekblad van 11 Febr. 1893; bij Manchot aan diens artikelen in de Prot. Kirchenzeitung, 1893, N. 6—9; bij MS aan den tekst van het handschrift, gelijk wij dien kennen door Bouriant.

De vertaling is natuurlijk niet voor studenten, maar voor wie wellicht uit andere kringen een oog mochten slaan in dit boekje.

23 Febr. 1893.

¹ Met name: A. Harnack, Bruchstücke des Evangeliums und der Apokalypse des Petrus. Leipzig, J. C. Hinrich, 1893; J. Armitage Robinson and M. R. James, The Gospel according to Peter, and the Revelation of Peter. London, C. J. Clay and Sons, 1892; A. Lods, Evangelium sec. Petrum etc. Pariisiis, E. Leroux, 1892.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΠΕΤΡΟΝ.

HET EVANGELIE VAN PETRUS.

- 1 τῶν δὲ Ἰουδαίων οὐδεὶς ἐνίψατο τὰς χεῖρας,
 2 οὐδὲ Ἡρώδης, οὐδὲ εἷς τῶν κριτῶν αὐτοῦ. καὶ μὴ βουλη-
 θέντων νίψασθαι ἀνέστη Πειλᾶτος. καὶ τότε κελεύει Ἡρώ-
 δης ὁ βασιλεὺς παραπεμφθῆναι τὸν κύριον, εἰπὼν αὐτοῖς,
 5 ὅτι ὅσα ἐκέλευσα ὑμῖν ποιῆσαι αὐτῷ ποιήσατε.
 3 Ἦκει δὲ ἐκεῖ Ἰωσήφ ὁ φίλος Πειλάτου καὶ τοῦ κυρίου,
 καὶ εἰδὼς ὅτι σταυρώσειν αὐτὸν μέλλουσιν, ἦλθεν πρὸς
 τὸν Πειλᾶτον καὶ ᾗτησε τὸ σῶμα τοῦ κυρίου πρὸς ταφίν.
 4 καὶ ὁ Πειλᾶτος πέμψας πρὸς Ἡρώδην ᾗτησεν αὐτοῦ τὸ
 5 σῶμα. καὶ ὁ Ἡρώδης ἔφη· ἀδελφε Πειλᾶτε, εἰ καὶ μὴ¹⁰
 τις αὐτὸν ᾗτήκει, ἡμεῖς αὐτὸν ἐθάπτομεν, γέγραπται γὰρ
 ἐν τῷ νόμῳ, ἥλιον μὴ δύναι ἐπὶ πεφονευμένῳ.
 Καὶ παρέδωκεν αὐτὸν τῷ λαῷ πρὸ μιᾶς τῶν ἀζύμων,
 τῆς ἑορτῆς αὐτῶν.

-
1. τῶν, MS τ..
 2. οὐδὲ εἷς, met Nicholson. MS οὐδεὶς. R, H, L οὐδ' εἷς. — αὐτοῦ.
 καὶ νίψασθαι ἀνέστη Π., met R, von Gebhardt en H. MS en L αὐτοῦ
 καὶ νίψασθαι. Ἀνέστη Π. καὶ κτλ. — καὶ μὴ β., MS καὶ . . β. R καὶ
 τῶν β. H καὶ β. αὐτῶν. L καίπερ β. Nich. καὶ οὐ β.
 3. MS Πειλάτης.
 4. παραπεμφθῆναι, met Manhot. MS παρ...φθῆναι. R, H, L παραλημφθῆναι.
 5. MS ἐκέλευσα.
 7. σταυρώσειν, met Blass. MS, R, H, L σταυρίσκειν. Manhot δεδιῶς of
 εἰδὼς ὅτι τῷ σταυρῷ ἴσχειν.
 9. πέμψας. Manhot κάμψας.
 11. Achter ἐθάπτομεν heeft MS de ingeslopen kantteekening ἐπεὶ καὶ σάβ-
 βατον ἐπιφώσκει. Diels en H plaatsen ἐπεὶ — πεφ. tusschen haakjes. Zij ken-
 den nog niet de vijf volgende woorden, door Bensley aan het licht gebracht.
 14. τῆς ἑορτῆς αὐτῶν, stellig een glosse, meent Nich.

1 doch geen der Joden wiesch zich de han-
2 den, noch Herodes, noch één zijner rechters. En toen
zij zich niet wilden wasschen, stond Pilatus op. Daarna
beval Herodes, de Koning, den Heer weg te leiden,
tot hen zeggende: „Wat ik u bevolen heb aan hem te
doen, doet dat.”

3 Toen kwam dáár Jozef, de vriend van Pilatus en
van den Heer. Wetende dat zij hem zouden kruisigen,
begaf hij zich tot Pilatus, en verzocht om het lichaam
4 des Heeren, ten einde het te begraven. En Pilatus zond
5 tot Herodes, vragende om zijn lichaam. En Herodes
zeide: „broeder Pilatus, ook indien niemand om hem
had gevraagd, begroeven wij hem, want er is geschre-
ven in de wet: de zon ga niet onder over iemand, die
ter dood gebracht wordt.”

En hij gaf hem over aan het volk, één dag vóór de
ongezuurde brooden, hun feest.

- 6 Οἱ δὲ λαβόντες τὸν κύριον ἄθουν αὐτὸν τρέχοντες καὶ
 ἔλεγον· σύρωμεν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἐξουσίαν αὐτοῦ ἐσχ-
 7 κότες. καὶ πορφύραν αὐτὸν περιέβαλλον, καὶ ἐκάθισαν
 αὐτὸν ἐπὶ καθέδραν κρίσεως λέγοντες· δικαίως κρίνε,
 8 βασιλεῦ τοῦ Ἰσραὴλ. καὶ τὶς αὐτῶν ἐνεγκὼν στέφανον
 9 ἀκάνθινον ἔθηκεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ κυρίου. || καὶ ἕτεροι
 ἐστῶτες ἐνέπτυν αὐτοῦ ταῖς ὄψεσι, καὶ ἄλλοι τὰς σια-
 γόνας αὐτοῦ ἐράπισαν, ἕτεροι καλάμῳ ἔνυσσον αὐτὸν,
 καὶ τινες αὐτὸν ἐμάστιζον λέγοντες· ταύτῃ τῇ τιμῇ
 ἐτιμήσαμεν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ. 10
- 10 Καὶ ἤνεγκον δύο κακούργους καὶ ἐσταύρωσαν ἀνὰ μέσον
 αὐτῶν τὸν κύριον. αὐτοὺς δὲ ἐσιώπα ὥς μηδὲν πόνον ἔχων.
 11 καὶ ὅτε ἄρθωσαν τὸν σταυρὸν ἐπέγραψαν, ὅτι οὗτός ἐστιν
 12 ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ. καὶ τειθειότες τὰ ἐνδύματα ἔμ-
 προσθεν αὐτοῦ διεμερίσαντο, καὶ λαχμὸν ἔβαλον ἐπ' 15
 13 αὐτοῖς. εἷς δὲ τῶν κακούργων ἐκείνων ὠνείδισεν αὐτοῦς
 λέγων· ἡμεῖς διὰ τὰ κακὰ ἃ ἐποιήσαμεν οὕτω πεπόνθα-
 μεν, οὗτος δὲ, σωτὴρ γενόμενος τῶν ἀνθρώπων, τί ἡδίκη-
 14 σεν ὑμᾶς; καὶ ἀγανακτήσαντες ἐπ' αὐτῷ ἐκέλευσαν ἵνα
 σκελοκοπηθῇ, ὅπως βασανιζόμενος ἀποθάνῃ. 20

2. σύρωμεν, met Harris, R en H. MS εὔρωμεν, waarvoor R nog gist εὔρομεν of ἄρωμεν. L εὔρομεν. Manchot κυρῶμεν. Punt αἰρωμεν.

10. ἐτιμήσαμεν, met H en L. MS τιμήσαμεν. R τιμήσωμεν, wellicht ἐτιμήσαμεν, of τιμήσομεν.

12. ἐσιώπα ὥς, met von Gebhardt en and. MS ἐσιωπάσας. — μηδὲν, mis- schien μηδένα, H, L.

13. ὅτε ἄρθ., met Diels, H, R, L. MS ὅτι ἐάρθωσαν.

16. ὠνείδισεν, met R, H, L. MS ὠνείδησεν.

20. MS, gevolgd door H, R, L ἵνα μὴ σκελοκοπηθῇ. Manchot ἵνα μὴ

- 6 Zij nu namen den Heer mede, stootten hem onder
het loopen en zeiden: „Maken wij ons vroolijk met den
7 Zoon Gods, nu wij macht over hem hebben!” En zij
wierpen hem een purperen mantel om, en zetten hem
op een rechtszetel, zeggende: „oordeel rechtvaardig,
8 koning Israëls.” Één hunner bracht een doornen kroon
9 en zette die op het hoofd des Heeren. En anderen
stonden daarbij en spuwden hem in het aangezicht; en
anderen sloegen hem op de wangen; anderen staken
hem met een riet; en sommigen geeselden hem, zeg-
gende: „zoo hoog eeren wij den Zoon Gods.”
- 10 En zij brachten twee boosdoeners, en kruisigden den
Heer tusschen hen in. Doch hij zweeg, als leed hij
11 geen smart. En toen zij het kruis hadden opgericht,
schreven zij daarboven: „deze is de koning Israels”.
12 En de kleeren, die zij vóór hem hadden gelegd, ver-
13 deelden zij, en zij wierpen daarover het lot. Doch één
dier boosdoeners richtte verwijten tot hen, zeggende:
„wij lijden zoo om het kwade dat wij deden, maar
welk onrecht heeft deze, die een redder der menschen
14 is geworden, u aangedaan?” En zij maakten zich boos
op hem en bevalen, hem de beenen te breken, opdat
hij mocht sterven onder hevige pijnen.

- 15 Ἦν δὲ μεσημβρία, καὶ σκότος κατέσχε παῖσαν τὴν
 Ἰουδαίαν, καὶ ἐθоруβοῦντο καὶ ἠγώνισαν μήποτε ὁ ἥλιος
 16 εὔδε. καὶ τὶς αὐτῶν || εἶπεν· ποτίσατε αὐτὸν χολὴν
 17 μετὰ ὄξους. καὶ κεράσαντες ἐπότισαν. καὶ ἐπλήρωσαν
 πάντα, καὶ ἐτελείωσαν κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν τὰ
 18 ἁμαρτήματα. περιήρχοντο δὲ πολλοὶ μετὰ λύχνων, νομί-
 19 ζοντες ὅτι νύξ ἐστίν, καὶ ἐπέσαντο. καὶ ὁ κύριος ἀν-
 εβόησε λέγων· ἡ δυναμὶς μου, ἡ δυναμὶς μου κατέλει-
 20 ψάς με. καὶ εἰπὼν ἀνελήφθη. καὶ αὐτῆς τῆς ὥρας διε-
 ράγη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰς δύο. 10
 21 Καὶ τότε ἀπέσπασαν τοὺς ἥλους ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ
 κυρίου, καὶ ἔθηκαν αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἡ γῆ πᾶσα
 22 ἐσεισθη, καὶ φόβος μέγας ἐγένετο. τότε ἥλιος ἔλαμψε,
 23 καὶ εὐρέθη ὥρα ἐνάτη. ἐχάρησαν δὲ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ δεδώ-

σκελοπέδην θῆ = dass er keine Beinfessel anlege. — ἀποθάνη, met von Gebhardt en H. MS, R, L ἀποθάνοι.

1. MS μεσημβρία.

2. MS ἐθоруβοῦντο. — Voor ἠγώνισαν schrijven R, H, L, met Blass ἠγωνίων.

3. εὔδε = ἡῶδε. MS ευδε, waarvoor Nicholson εὔδε. H ἔδν. R en L ἔδυε. MS heeft achter dit woord de ingeslopen kanteekening ἐπειδὴ ἔτι ἔζη· γέγραπται αὐτοῖς, ἥλιον μὴ θύναι ἐπὶ πεφονευμένῳ. R, H, L behouden deze woorden, terwijl R en H γέγραπται aanvullen met γὰρ. Nicholson schraapt γεγ. — πεφ.

6. MS περιέρχοντο.

7. ἐπέσαντο. R, L ἔπεσάν τε. Von Gebhardt ἔπαισαν of ὅτι νύξ καὶ ἐν-
 επέσατο. Manchot ἐτρέσαντο.

8. Het tweede μου, ingevuld met H.

9. αὐτῆς τῆς, met H en Nich. MS αὐτὸς. R, L αὐτῆς.

10. τῆς Ἱερουσαλὴμ, misschien een ingeslopen kanteekening.

13. MS ἐγείσθη.

14. MS εὐρέθη.

15 Het was dan middag, en duisternis bedekte geheel
Judea. En zij hieven een luid geschreeuw aan en stre-
16 den, opdat de zon niet ging slapen. En één hunner
zeide: „geeft hem gal met azijn te drinken.” En zij
17 mengden en gaven hem te drinken. En zij vervulden
alles, en maakten de zonden over hun hoofd vol.
18 Velen nu liepen rond met lampen, meenende dat het
19 avond was, en zij legden zich neder. En de Heer riep
luide, zeggende: „Mijn kracht, mijn kracht, gij hebt
mij verlaten;” en toen hij (dat) gezegd had, werd hij
20 weggenomen. En terzelfder ure scheurde het voorhang-
sel des tempels van Jeruzalem in tweeën.
21 Toen trokken zij de nagels uit de handen des Hee-
ren; en zij legden hem op den grond. En de gansche
22 aarde schokte; en er ontstond groote vreeze. Toen
begon de zon te schijnen, en men bevond, dat het de
23 negende ure was. De Joden dan verheugden zich en

- 24 κασι τῷ Ἰωσήφ τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἵνα αὐτὸ θάψῃ. λαβὼν
 δὲ τὸν κύριον ἔλουσε καὶ εἴλησε σινδόνι καὶ εἰσήγαγεν
 εἰς ἴδιον τάφον, καλούμενον κῆπον Ἰωσήφ.
- 25 Τότε οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἱερεῖς,
 ἰδόντες οἷον || κακὸν ἑαυτοῖς ἐποίησαν, ἤρξαντο κόπτεσθαι 5
 καὶ λέγειν· οὐαὶ ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, ἡγγίσεν ἡ κρίσις,
 καὶ τὸ τέλος Ἱερουσαλήμ.
- 26 Ἐγὼ δὲ μετὰ τῶν ἐταίρων μου ἐλυπούμην, καὶ τετρα-
 μένοι κατὰ διάνοιαν ἐκρυβόμεθα· ἐζητούμεθα γὰρ ὑπ'
 αὐτῶν ὡς κακοῦργοι, καὶ ὡς τὸν ναὸν θέλοντες ἐμπρῆσαι. 10
- 27 ἐπὶ δὲ τούτοις πᾶσιν ἐνηστεύομεν καὶ ἐκαθεζόμεθα πεν-
 θοῦντες καὶ κλαίοντες νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἕως τοῦ σαβ-
 βάτου.
- 28 Συναχθέντες δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι καὶ πρεσ-
 βύτεροι πρὸς ἀλλήλους ἀκούσαντες, ὅτι ὁ λαὸς ἅπας 15
 γογγύζει καὶ κόπτεται τὰ στήθη λέγοντες, ὅτι εἰ τῷ
 θανάτῳ αὐτοῦ ταῦτα τὰ μέγιστα σημεῖα γέγονεν, ἴδετε
- 29 ὅτι πόσον δίκαιός ἐστιν, ἐφοβήθησαν οἱ πρεσβύτεροι,
 καὶ ἦλθον πρὸς Πειλᾶτον δεόμενοι αὐτοῦ καὶ λέγοντες·
- 30 παρὰδος ἡμῖν στρατιώτας ἵνα φυλάξωμεν τὸ μνημα αὐτοῦ 20

1. Achter θάψῃ heeft MS de ingesloten kantttekening ἐπειδὴ θεασάμενος
 ἦν ὅσα ἀγαθὰ ἐποίησεν. Nicholson ziet in deze woorden, behouden door R,
 H, L, een kantttekening bij vs. 13. Manchot verbindt ze met vs. 24.

2. εἴλησε. H met von Gebhardt en Blass ἐνείλησε.

11. MS ἐνηστεύομεν.

14. Συναχθ. MS Εὐναχθ.

18. ὅτι πόσον. H met Diels ὁπόσον. Nicholson ὅτι is een glos bij
 πόσον.

20. φυλάξωμεν, met H en L. MS φυλάξω... R φυλάξωσι.

24 gaven zijn lichaam aan Jozef, om het te begraven. Hij nu nam den Heer, wiesch en wikkelde hem in een kleed, en bracht hem in zijn eigen graf, genaamd Jozefshof.

25 Toen begonnen de Joden en de oudsten en de priesters, ziende hoeveel kwaad zij zich berokkend hadden, zich op de borst te slaan en te zeggen: „Wee over onze zonden, het oordeel is nabij, en het einde van Jeruzalem.”

*Wk L de
hes medeke*

*Lyr E. (he
Calioschuk)*

26 Doch ik was, met mijn makkers, bedroefd; en gewond naar den geest, hielden wij ons verborgen. Want wij werden door hen gezocht als boosdoeners, en als 27 wilden wij den tempel in brand steken. Bovendien nu vastten wij en zetten ons neder, treurende en weenende, des nachts en des daags, tot aan den sabbat.

28 Toen nu de schriftgeleerden, en Farizeërs en oudsten onderling waren samengekomen en hoorden, dat al het volk morde, en zich op de borst sloeg, en zeide: „indien door zijn dood deze groote teekenen zijn geschied, ziet, hoe rechtvaardig hij is!” — werden de 29 oudsten bevreesd. Zij gingen naar Pilatus en smeekten 30 hem, zeggende: „geef ons soldaten, ter bewaking van

- ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες || οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
 κλέψωσιν αὐτὸν, καὶ ὑπολάβῃ ὁ λαὸς ὅτι ἐκ νεκρῶν
 31 ἀνέστη, καὶ ποιήσωσιν ἡμῖν κακά. ὁ δὲ Πειλᾶτος παρα-
 δέδωκεν αὐτοῖς Πετρώνιον τὸν κεντυρίωνα μετὰ στρατιω-
 τῶν φυλάσσειν τὸν τάφον. καὶ σὺν αὐτοῖς ἦλθον πρεσβύ- 5
 32 τεροι καὶ γραμματεῖς ἐπὶ τὸ μνήμα. καὶ κυλίσαντες λίθον
 μέγαν μετὰ τοῦ κεντυρίωνος καὶ τῶν στρατιωτῶν ὁμοὶ
 πάντες οἱ ὄντες ἐκεῖ ἔθηκαν ἐπὶ τῇ θύρᾳ τοῦ μνήματος,
 33 καὶ ἐπέχρισαν ἑπτὰ σφραγίδας, καὶ σκηνὴν ἐκεῖ πῆξαντες
 ἐφύλαξαν. 10
 34 Πρωῖας δὲ ἐπιφάσκοντος τοῦ σαββάτου ἦλθεν ὄχλος
 ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς περιχώρου, ἵνα ἴδωσι τὸ μνη-
 μεῖον ἐσφραγισμένον.
 35 Τῇ δὲ νυκτὶ ἣ ἐπέφωσκεν ἡ κυριακή, Φυλασσόντων τῶν
 στρατιωτῶν ἀνὰ δύο κατὰ Φρουρὰν, μεγάλη Φωνὴ ἐγένετο 15
 36 ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ εἶδον ἀνοιχθέντας τοὺς οὐρανούς καὶ
 δύο ἄνδρας || κατελθόντας ἐκεῖθεν, πολὺ Φέγγος ἔχοντας,
 37 καὶ ἐπιστάντας τῷ τάφῳ. ὁ δὲ λίθος ἐκεῖνος ὁ βεβλημέ-

4. MS στρατιωτῶν.

5. Misschien of πρεσβύτεροι, met H.

7. μετὰ, met R, H, L. MS κατὰ. — De woorden μετὰ — στρατιωτῶν
 behooren misschien niet tot den oorspronkelijken tekst. — MS ομοί. R, H
 ὁμοί. L ὁμοῦ.

9. MS ἐπέχρισαν.

15. δύο. MS δύο δύο.

16. MS ἀνοιχθέντες.

17. ἐκεῖθεν, met v. Gebh., H en L. MS en R ἐκεῖθε.

18. ἐπιστάντας, met R en L. MS ἐπίσαντας. H met Diels ἐγγίσαντας. —
 MS λείβος.

- zijn graf, gedurende drie dagen, opdat zijn leerlingen hem niet komen stelen, en het volk anneme: „hij is opgestaan uit de dooden”, en zij ons kwaad doen.”
- 31 Pilatus gaf hun dan den hoofdman over honderd Petronius, met soldaten, ter bewaking van het graf. En met hen kwamen oudsten en schriftgeleerden bij het
- 32 graf. En als zij, met den hoofdman over honderd en de soldaten, een grooten steen hadden aangewenteld, plaatsten allen, die daar aanwezig waren, (hem) voor
- 33 de deur van het graf. En zij smeerden er zeven zegels op, bouwden daar een hut, en hielden de wacht.
- 34 Des morgens nu, bij het aanlichten van den sabbat, kwam een menigte uit Jeruzalem en den omtrek, om het verzegelde graf te zien.
- 35 Doch in den nacht, waarin de dag des Heeren aanbrak, terwijl de soldaten twee aan twee, naar wachtsorde, waakten, ontstond in den hemel een groot geluid.
- 36 En zij zagen de hemelen geopend en twee sterk verlichte mannen, vandaar gekomen, staan bij het graf.
- 37 Die steen nu, die voor de deur was geworpen, wen-

- νος ἐπὶ τῇ θύρᾳ ἀφ' ἑαυτοῦ κυλισθεὶς ἀπεχώρησε παρὰ μέρος,
καὶ ὁ τάφος ἠνοίγη, καὶ ἀμφότεροι οἱ νεανίσκοι εἰσῆλθον.
- 38 Ἰδόντες οὖν οἱ στρατιῶται ἐκεῖνοι ἐξύπνισαν τὸν κεν-
39 τυρίωνα καὶ τοὺς πρεσβυτέρους. καὶ ἐξηγουμένων αὐτῶν
ὁ εἶδον, πάλιν ὁρῶσιν ἐξελθόντας ἀπὸ τοῦ τάφου τρεῖς ⁵
ἄνδρας, καὶ τοὺς δύο τὸν ἕνα ὑπορθοῦντας, καὶ σταυρὸν
40 ἀκολουθοῦντα αὐτοῖς. καὶ τῶν μὲν δύο τὴν κεφαλὴν χω-
ροῦσαν μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ δὲ χειραγωγουμένου ὑπ'
41 αὐτῶν ὑπερβαίνουσιν τοὺς οὐρανοὺς. καὶ φωνῆς ἤκουον ἐκ
42 τῶν οὐρανῶν λεγούσης· ἐκήρυξας τοῖς κοιμωμένοις; καὶ ¹⁰
ὕπακοῃ ἤκουετο ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ὅτι ναί.
43 Συνεσκέπτοντο οὖν ἀλλήλοις ἐκεῖνοι ἀπελθεῖν, || καὶ
44 ἐνφανίσαι ταῦτα τῷ Πειλάτῳ. καὶ ἔτι διανοουμένων αὐτῶν,
φαίνονται πάλιν ἀνοιχθέντες οἱ οὐανοὶ, καὶ ἀνθρωπὸς τις
κατελθὼν καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ μνῆμα.

15

1. ἀπεχώρησε, met von Gebhardt en H. MS ἐπεχώρησε. R misschien ὑπεχώρησε.

2. MS ἐνοίγη.

4. Aan het slot van vs. 38 heeft MS, wat een ingesloten kanteekening schijnt: παρήσαν γὰρ καὶ ἂν οἱ φυλάσσοντες, waarvoor R, H, L geven: π. γ. κ. αὐτοὶ φ. Blass καὶ αὐτῶν οἱ.

5. MS ὅρασιν ἐξελθόντος ἄνδρες.

7. MS ἀκολουθουντα.

8. τοῦ δὲ χ. met R, L, Schenkl, H. MS τὸν δὲ χεῖρα τῷ τουμένου.

9. MS φωνῇ.

10. κοιμωμένοις — ναί, met R, die nog wijziget ὑπακοῇ. MS κοινωμένοις καὶ ὑπακοῇ ἤκουετο ἀπὸ τοῦ σταυροῦ τιναι. Met Burkitt, Blass, Hartel, R en H, te verstaan als vraag en antwoord. H met Preuschen κοιμωμένοις ὑπακοήν; καὶ ἤκουετο ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ὅτι ναί. L ἐκήρυξας τοῖς κοιμωμένοις. καὶ ὑπακοῇ ἤκουετο ἀπὸ τοῦ σταυροῦ ὅτι ναί (?).

15. MS κατελθόν.

telde van zelf en week ter zijde; het graf ging open,
en de beide jongelingen traden er binnen.

38 Toen die soldaten dan dit zagen, wekten zij den
39 hoofdman en de oudsten. En terwijl zij verhaalden wat
zij gezien hadden, zagen zij wederom, dat die mannen
uit het graf kwamen, en dat de twee den éenen on-
40 dersteunden; en dat een kruis hen volgde; en dat het
hoofd van de twee ontweek tot aan den hemel, doch
van hem, die door hen werd geleid, de hemelen over-
41 schreed. En zij hoorden een stem uit de hemelen zeg-
42 gen: „hebt gij aan de ontslapenen gepredikt?” En als
antwoord werd van het kruis vernomen: „ja.”

43 Zij dan overlegden met elkander om heen te gaan,
44 en deze dingen aan Pilatus mede te deelen. Terwijl zij
nog nadachten, vertoonden zich wederom de hemelen
geopend, en een mensch, die nederdaalde en in het
graf ging.

- 45 Ταῦτα ἰδόντες οἱ περὶ τὸν κεντυρίωνα νυκτὸς ἔσπευσαν
πρὸς Πειλᾶτον, ἀφέντες τὸν τάφον ὃν ἐφύλασσον. καὶ
ἐξηγήσαντο πάντα ἅπερ εἶδον, ἐπανιώντες μεγάλως καὶ
46 λέγοντες· ἀληθῶς υἱὸς ἦν θεοῦ. ἀποκριθεὶς δὲ Πειλᾶτος
ἔφη· ἐγὼ καθαρεύω τοῦ αἵματος τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὑμῖν 5
47 δὲ τοῦτο ἔδοξεν. εἶτα προσελθόντες πάντες ἐδέοντο αὐτοῦ
καὶ παρεκάλουν κελεῦσαι τῷ κεντυρίωνι καὶ τοῖς στρατιώταις
48 μηδὲν εἰπεῖν ἢ εἶδον· συμφέρει γὰρ, Φασίν, ἡμῖν ὀφλη-
σαι μεγίστην ἀμαρτίαν ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ, καὶ μὴ
ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων καὶ λιθασ- 10
49 θῆναι. ἐκέλευσεν οὖν ὁ Πειλᾶτος τῷ κεντυρίωνι καὶ τοῖς
στρατιώταις μηδὲν εἰπεῖν.
- 50 Ὁρῶν δὲ τῆς κυριακῆς Μαρίαμ ἡ Μαγδαληνὴ, μα-
θήτρια τοῦ κυρίου — φοβουμένη διὰ τοὺς Ἰουδαίους,
ἐπειδὴ ἐφλέγοντα || ὑπὸ τῆς ὀργῆς, οὐκ ἐποίησεν ἐπὶ τῷ 15
μνήματι τοῦ κυρίου ἃ εἰώθεσαν ποιεῖν αἱ γυναῖκες ἐπὶ
51 τοῖς ἀποθνήσκουσι καὶ τοῖς ἀγαπωμένοις αὐταῖς — λα-
βοῦσα μεθ' ἑαυτῆς τὰς Φίλας ἤλθε ἐπὶ τὸ μνημεῖον ὅπου
52 ἦν τεθείς. καὶ ἐφοβοῦντο μὴ ἴδωσιν αὐτὰς οἱ Ἰουδαῖοι,

3. ἐπανιώντες. MS ἀπανιώντες. Diels, H, R, L, ἀγωνιώντες.

5. MS ἡμῖν.

7. καὶ παρεκάλουν, met H, R en L. MS καίπερ ἐκάλουν.

8. Blass ὃν εἶδον.

13. MS Ὁρβοῦ ... Μαγδαλινή, waarachter misschien met H, ἡ. L Μαγ-
δαλινή.

14—17. φοβουμένη — αὐταῖς, door R, Preuschen, H en L tusschen
haakjes geplaatst, schijnt te zijn een ingeslopen kantteekening, of vrucht
van omwerking. R schrijft ἡτις φοβ., Blass ὅτι φοβ. H is geneigd te lezen:
φοβ. — ὀργῆς, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἣ ἐσταυρώθη ὁ κύριος οὐκ ἐποίησεν κτλ.

17. Fränkel schrapt καὶ. — αὐταῖς, met R, H, L. MS αὐτοῖς.

45 Toen zij, die 's nachts bij den hoofdman geweest waren dit zagen, verlieten zij het graf, dat zij bewaakt hadden, en spoedden zij zich naar Pilatus. En zij verhaalden al wat zij gezien hadden, diep verslagen, en
46 zeggende: „Hij was waarlijk Gods Zoon.” Pilatus antwoordde en zeide: „Ik ben rein ten aanzien van het bloed van den Zoon van God, doch u heeft dit be-
47 haagd.” Daarop kwamen allen nader, verzochten hem en drongen er op aan, dat hij den hoofdman en den soldaten zou bevelen, niets te zeggen van hetgeen zij
48 gezien hadden. „Want” zeiden zij, „het is beter voor ons, de grootste zonde schuldig te zijn tegenover God, dan te vallen in de handen van het Joodsche
49 volk en gesteenigd te worden.” Pilatus dan beval den hoofdman en den soldaten, niets te zeggen.

50 Aan den morgen nu van den dag des Heeren nam Maria Magdalena, een leerlinge van den Heer — bevreesd geworden wegens de Joden, daar zij brandden van toorn, deed zij bij het graf des Heeren niet, wat de vrouwen gewoon waren te doen aan de gestorvenen,
51 die zij liefhadden — haar vriendinnen mede en kwam
52 bij het graf, waarin hij was gelegd. En zij vreesden, dat

- καὶ ἔλεγον· εἰ καὶ μὴ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἥ ἑσταυρώθη
 ἐδυνήθημεν κλαῦσαι καὶ κόψασθαι, καὶ νῦν ἐπὶ τοῦ μνη-
 53 ματος αὐτοῦ ποιήσωμεν ταῦτα. τίς δὲ ἀποκυλίσει ἡμῖν
 τὸν λίθον τὸν τεθέντα ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ μνημείου, ἵνα
 εἰσελθοῦσαι παρακαθεσθῶμεν αὐτῷ καὶ ποιήσωμεν τὰ 5
 54 ὀφειλόμενα; — μέγας γὰρ ἦν ὁ λίθος — καὶ φοβού-
 μεθα, μή τις ἡμᾶς ἴδῃ. καὶ εἰ μὴ δυνάμεθα, κἄν
 ἐπὶ τῆς θύρας βάλωμεν ἃ φέρομεν εἰς μνημοσύνην
 αὐτοῦ, κλαύσομεν καὶ κοψόμεθα ἕως ἔλθωμεν εἰς τὸν
 οἶκον ἡμῶν. 10
- 55 Καὶ ἀπελθοῦσαι εὗρον τὸν τάφον ἡνεωγμένον. καὶ προσ-
 ελθοῦσαι παρέκυσαν ἐκεῖ, καὶ ὁρῶσιν ἐκεῖ τινὰ νεανίσ-
 κον καθεζόμενον ἐν μέσῳ τοῦ τάφου, ὥρατον καὶ περιβε-
 56 βλημένον || στολὴν λαμπροτάτην, ὅστις ἔφη αὐταῖς· τί
 ἤλθατε; τίνα ζητεῖτε; μὴ τὸν σταυρωθέντα ἐκεῖνον; ἀνέστη 15
 καὶ ἀπῆλθεν. εἰ δὲ μὴ πιστεύετε, παρακύψατε καὶ ἴδατε
 τὸν τόπον ἐνθα ἔκειτο, ὅτι οὐκ ἔστιν, ἀνέστη γὰρ καὶ
 ἀπῆλθεν ἐκεῖ ὅθεν ἀπεστάλη.
- 57 Τότε αἱ γυναῖκες φοβηθεῖσαι ἔφυγον.

2. MS κόψεσθαι. — καὶ νῦν, met MS, R en L. H met Blass κἄν.

3. ἡμῖν, met Nicholson. MS, R, H en L ἡμῖν καὶ.

6. ὀφειλόμενα; met R. H ὀφειλόμενα. — De volgende vijf woorden zijn misschien een ingeslopen kanteekening.

9. H misschien καὶ κλαύσωμεν καὶ κοψόμεθα.

13. ἐν, ingevoegd met von Gebhardt en H.

16. MS πιστεύεται.

17. R gist ὥδε achter ἔστιν. Nicholson ὅτι οὐκ ἔνεστιν of ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκεῖ.

19. MS φοβηθεῖς.

- de Joden haar zouden zien, en zeiden: „indien wij al niet konden weenen en treuren op dien dag, waarop hij gekruisigd werd, doen wij dit dan toch nu op zijn
- 53 graf. Maar wie zal voor ons den steen afwentelen, die geplaatst is voor de deur van het graf, opdat wij er binnengaan, ons bij hem nederzetten en het noodige
- 54 doen? — want de steen was groot — En wij vreezen, dat iemand ons zien zal. En indien wij niet kunnen, en bij de deur zullen hebben nedergelegd wat wij tot zijn gedachtenis meebrengen, zullen wij weenen en rouwmisbaar drijven, totdat wij in ons huis zullen zijn gekomen.”
- 55 Zij gingen dan heen en vonden het graf geopend. En naderbij gekomen, bukten zij daar neder, en zagen daar een jongeling zitten midden in het graf, schoon en omhangen met een zeer schitterend kleed. Deze zeide
- 56 tot haar: „Waartoe zijt gij gekomen? Wien zoekt gij? Toch niet dien gekruisigde? Hij is opgestaan en heengegaan. Doch indien gij het niet gelooft, bukt u neder en ziet de plaats waar hij gelegen heeft: hij is er niet, want hij is opgestaan en daarheen gegaan, vanwaar hij was gezonden.”
- 57 Toen vluchtten de vrouwen, vol vrees.

58 Ἦν δὲ τελευταία ἡμέρα τῶν ἄζύμων, καὶ πολλοὶ τινες
 ἐξήρχοντο ὑποστρέφοντες εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν, τῆς ἑορτῆς
 59 παυσαμένης. ἡμεῖς δὲ οἱ δώδεκα μαθηταὶ τοῦ κυρίου
 ἐκλαίομεν καὶ ἐλυπούμεθα. καὶ ἕκαστος λυπούμενος διὰ
 60 τὸ συμβᾶν, ἀπηλλάγη εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ Σίμων ⁵
 Πέτρος καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφός μου, λαβόντες ἡμῶν τὰ
 λίνα, ἀπήλθαμεν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἦν σὺν ἡμῖν
 Λευεὶς ὁ τοῦ Ἀλφαίου ὢν ὁ κύριος

8. ὁ κύριος. MS κύριος.

- 58 Het was dan de laatste dag der ongezuurde brooden,
en velen gingen uit, terugkeerende naar hun woningen,
59 daar het feest geëindigd was. Maar wij, de twaalf leerlingen des Heeren, weenden en waren bedroefd. En ieder ging naar zijn huis, bedroefd wegens het gebeurde.
60 Ik nu, Simon Petrus en Andreas mijn broeder, wij namen onze netten en gingen naar de zee; en met ons was Levi, de zoon van Alpheus, dien de Heer
.
-

